

Với một văn bản, căn cứ vào các sáng tác in trong Giai Phẩm mùa xuân, chúng ta có thể xác định rõ ràng : Giai Phẩm mùa xuân là tập chí văn học đầu tiên của miền Bắc sau Cách mạng tháng Tám, đáp ứng hai đòi hỏi : tập do sáng tác và đội ngũ văn học do Lê Đột, Hoàng Công chủ trì, với sự cộng tác của Trần Đình, Văn Cao, Tô Phác...

Trong Giai phẩm mùa xuân bài thơ quy tụ nhất nhất, hội tụ nhất nhất nhất, là của Văn Cao. Nhưng không ai dám đánh Văn Cao, tác giả quốc ca. Tập chí mới dúi đầu vào Trần Đình, Lê Đột, hai nhà thơ trẻ của miền Bắc. Chính vì vậy đánh Trần Đình, Lê Đột mà Phan Khôi trở lại vai "ngồi sọt văn đàn" với bài Phê bình lãnh đạo văn nghệ và các nhà trí thức khác tích cực tham gia phong trào.

Hình bìa Giai Phẩm Mùa Xuân và Mùa Đông xuất bản năm 1956

Tích cực Giai phẩm mùa xuân

Giai phẩm mùa xuân do Hoàng Công và Lê Đột chủ trì. Trần Đình có tham dự vào việc tổ chức ra báo và bài viết không ?

Hoàng Công trong bài Con người Trần Đình, in trên Nhân văn số 1 (8/1956) và cũng đầu tiên sau này, trong bài phê bình trên RFI, đưa xác định là Trần Đình không biết gì về việc in bài thơ. Nhưng thật đáng ngạc nhiên vì lúc đó đang tham gia Cách mạng đấu tranh. Có lẽ là để gài bẫy cho Trần Đình.

Nhưng sự thực thì Trần Đình có tham gia vào việc ra Giai Phẩm mùa xuân : Sau khi bắt đầu in thơ nhất, bắt đầu mở trang 3 tháng cùng với Tô Phác [vì "phôi m kế luật quân đội" nhúng trên thực tế] và tích cực phê bình thơ Tô Hữu và viết bài đầu tiên do sáng tác], Trần Đình, Tô Phác đứng

gửi đi tham quan Cách mạng đ&t.

Trong l&i "thú t&i", Tr&n D&n viết về th&i đ&m này nh& sau :

"Sau th&i gian đó, trên có cho tôi đi tham quan Cách mạng đ&t đ& t& c&i t&o. Song, tôi l&i d&a vào cái th& tham quan, c& đi l&i Hà n&i, tiếp t&c quan h& với m&t ng&&i và ch&a đ&&c phép. H&n n&a l&i quan h& với Hoàng C&m, Lê Đ&t, ra Giai phẩm mùa xuân. Tuy là h& đ& ra, song sau khi th&ng nh&t tr&&c với nhau là : "T& do l&y bài tôi đ&a vào", thì tôi hoàn toàn đ&ng tình. M&i l&n g&p l&i thúc đ&y, đ&c đã, ra cho nhanh. Vì c&t p h&p bài v&, tôi không rõ chỉ tí t. Bài Lão R&ng là do tôi viết. Tôi ví đ&ng chí Văn Phác nh& tên lý tr&&ng đã chà đ&p Lão R&ng". (Tr&n D&n, Nh&ng l&i thú nh&n b&&c đ&u, Văn Nghệ, số 12, tháng 5/1958, trang 60).

Phía Lê Đ&t, ông xác đ&nh viết c& tr&&ng và t& ch&c Giai Phẩm mùa xuân nh& sau :

"Tr&n D&n ra r&i, chúng tôi m&i nghĩ đ&n chuyên này : bây giờ làm sao mà in đ&&c m&t t&p th&, trái với nguyên t&c lúc b&y giờ - nguyên t&c b&y giờ là t&t c& các bài đ&u b& ki&m duy&t. Tôi ch& tr&&ng t&p này ph&i là m&t t&p t& do sáng tác hoàn toàn, t&c là m&i cá nhân đ&u ch&u trách nhi&m về bài c&a mình và không có ki&m duy&t gì c&. Tôi có bàn với D&n, C&m, với Văn Cao, T& Phác và m&y anh h&i h&a n&a là S& Ng&c và Nguy&n Sáng. Lúc đó thì ch&a tìm đ&&c ch& gì hay l&m. Tôi cũng không thích ch& Giai Phẩm tí ch& Giai Phẩm có với T& L&c Văn Đoàn, nghe ch& y nó sang tr&ng quá tôi không thích. Nh&ng lúc đó anh Minh Đ&c (nhà xu&t b&n) và anh Đ&ng đ&u thích ch& y. Tr&&c tôi đ&nh cái tí là "Th& năm ng&&i", nh&ng m&i ng&&i b&o th& là "gây s&" quá, thì sau cũng đành l&y ch& Giai Phẩm". (Lê Đ&t tr& l&i ph&ng v&n RFI).

V& m&t văn b&n, căn c& vào các sáng tác in trong Giai Phẩm mùa xuân, chúng ta có th& xác đ&nh r&ng : Giai Phẩm mùa xuân là t&p chí văn h&c đ&u tiên & mi&n B&c sau Cách m&ng tháng Tám, đáp &ng hai đòi h&i : t& do sáng tác và đ&i m&i văn h&c do Lê Đ&t, Hoàng C&m ch& tr&&ng, với s& c&ng tác c&a Tr&n D&n, Văn Cao, T& Phác...

N&i dung Giai phẩm mùa xuân

Giai phẩm mùa xuân chuyên về th&. T&t c& có 9 bài th& (Lê Đ&t ba, Hoàng C&m hai, Văn Cao, Nguy&n Sáng, Phùng Quán, m&i ng&&i m&t và bài Nh&t đ&nh th&ng c&a Tr&n D&n), ngoài ra còn

Nhân Văn Giai Phẩm phần III : Giai phẩm mùa xuân

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Năm, 25 Tháng 2 Năm 2010 17:15

m&t truy&n ng&n c&a S& Ng&c và truy&n phi&m Lão R&ng c&a Tr&n D&n.

V& hình th&c, th& trong Giai phẩm mùa xuân khác v&i Th& M&i : các câu dài, ng&n, không đ&ng đ&u; nh&p đi&u phóng khoáng; có th& nói đây là t&p chí th& đ&u tiên th& hi&n cách làm th& hi&n đ&i không v&n & mi&n B&c. T&t nhiên cũng m&i ch& là nh&ng th& nghi&m, các tác gi& ch&a xác đ&nh đ& c căn c& c&a riêng mình, nh& sau này Lê Đ&t v&i B&ng ch&, Tr&n D&n v&i C&ng t&nh, Hoàng C&m v&i V& Kinh B&c, Đ&ng Đ&nh H&ng v&i Ô mai, B&n l&.

V& n&i dung t& t&ng, sáng tác trong Giai phẩm mùa xuân có ba h&ng khá rõ :

- Khuy&nh h&ng tuyên truy&n cách m&ng : Ch&ng đ&a ch&, c&ng hào ác bá, đ& cao cách m&ng (Mùa xuân đ&n r&i đây c&a Hoàng C&m), th& chiêu h&i g&i mi&n Nam (Th& qua đài phát thanh, Hoàng C&m). Th& đ& cao chí&n th&ng và công lao c&a Đ&ng (Hoa đào v&n n&, Nguy&n Sáng). Th& ki&n thi&t đ&t n&c, xây đ&ng xã h&i m&i (M&i ngày m&i l&n - G&i k& ho&ch nhà n&c 1956, Lê Đ&t). Th& ca t&ng công nhân quét đ&ng (Thi sĩ và công nhân, Phùng Quán). Văn t& c&nh đối kh& c&a ng&i dân lao đ&ng, s& bóc l&t c&a đ&a ch&, nh&ng nh& ánh sáng c&a Đ&ng, t& nay, tr&i s& "trong sáng vĩnh vi&n" (S& tay, S& Ng&c).

- Khuy&nh h&ng v&a ch&ng v&a theo :Tr&n D&n (Nh&t đ&nh th&ng).

- Khuy&nh h&ng ch&ng đ&i và đòi t& do sáng tác : Văn Cao (Anh có nghe th&y không) và Lê Đ&t (Làm th& và M&i).

Th& Hoàng C&m

Nhà th& Hoàng C&m th&i còn đi Kháng

chi n (nh : DR)

Ti u bi u cho khuynh h ng đ u tiên là th Hoàng C m. Là m t trong nh ng ng i ch ch t xây đ ng nên phong trào, nh ng khác v i Tr n D n và Lê Đ t, hai nhà th tr ch a có tên tu i, Hoàng C m thu c l p đàn anh, đã có v trí v ng vàng trên nhi u đ a h t văn ngh nh m t nhà th , k ch tác gia, di n viên và đ o đ n.

V m t thi ca, Hoàng C m có ph n n i ti ng h n T H u : nh ng bài Đêm liên hoan, Tâm s đêm giao th a, Bên kia sông Đu ng... tuy không đ c ph bi n r ng rãi trên báo c a đ ng, nh ng v n truy n qua các kênh đ i chúng, tr thành nh ng tác ph m tiêu bi u c a thi ca kháng chi n và đã đóng góp tích c c vào vi c tuyên truy n cho tinh th n chi n đ u v qu c quân.

Th T H u, vì có nhi u câu kêu g i s gi t chóc (dù là gi t "quân thù") : "Gi t gi t n a bàn tay không ng ng ngh ...", l i có nh ng câu ca t ng đ ng tr n : "Đ ng ta đó trăm tay nghìn m t" ho c "Đ ng ta Mác - Lê nin vĩ đ i...", ho c nh ng câu th ph ng lãnh t ngo i lai : Th Mao ch t ch, th Xít- Ta-Lin b t di t, đôi khi đi đ n ch vong b n nh : Xít- ta- lin ! Xít- ta- lin ! / Yêu bi t m y, nghe con t p nói / Ti ng đ u lòng con g i Xít-Ta - Lin... nên dù T H u có quy n th , dù th T H u đ c h c, đ c tung hô trong h n n a th k , nh ng th ông v n không đ c toàn dân ch p nh n. T H u cũng có nh ng câu th hay, nh ng chúng b ng p trong r ng th tuyên truy n. Đ i v i s đ ng ng i Vi t, T H u là ch soái c a tr ng th ca t ng Bác và Đ ng.

Hoàng C m là nhà th đích th c, t B c chí Nam, tr c và sau 1954, th Hoàng C m đ c m i ng i yêu m n, b i th ông nói lên tâm s đ n đau c a con ng i. Hoàng C m cũng tuyên truy n, nh ng th ng tuyên truy n cho lòng yêu n c, r t ít nh ng câu ca t ng đ ng, ca t ng lãnh t hay m t ch nghĩa ngo i lai nh tr ng h p T H u.

Cho nên, không ph i tình c mà Nguy n H u Đang, năm 1956, khi ra Nhân Văn s 1, đã nh Hoàng C m vi t bài bênh v c Tr n D n : B i trong n n thi ca cách m ng, ch Hoàng C m m i có đ t th văn h c đ đ ng đ u v i T H u lúc b y gi .

Trong NVGP, Hoàng C m gi v trí đ u hoà và liên l c m i nh ng ng i có "vai v " nh Văn Cao, Phan Khôi... tham gia phong trào. Hoàng C m cùng v i Lê Đ t t ch c Giai phẩm mùa xuân, nh ng th ông trong Giai phẩm mùa xuân không có tính cách quy t li t nh th Văn Cao, không t giác nh th Tr n D n và cũng không đòi đ i m i thi ca nh th Lê Đ t.

Nhân Văn Giai Phẩm phần III : Giai phẩm mùa xuân

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Năm, 25 Tháng 2 Năm 2010 17:15

Đó cũng là phong cách của Hoàng Cầm : trung dung, ôn hoà, cũng có thể như ông tự nhận mình là nhất, ít nhất trong những bài của ông. Những khi cảm nhận bệnh viện Trần Dĩnh, ông đã lên tiếng mạnh mẽ trong bài Con người Trần Dĩnh.

Bài Mùa xuân đến rồi đây của ông nói lên nỗi khổ của người dân trong bối cảnh năm nô lệ, đói khổ, dẫu là sự thăng trầm của bài "đưa cha chôn người hào ác bá", những bài cách mạng thành công, công bằng, ấm no, hạnh phúc trở lại :

Bối cảnh mùa xuân không xuân

Bối cảnh năm cùng tháng tận

Đòng sông Nhị ! Con cò lặn đến

Bãi ngô dài cát trắng

Lòng sông cuộn sóng

Phù sa

Những cơn mưa con ta

Chạy ra ngoài biển rồi

Réo lên đầu sóng

Đùn đùn mây đen

M&a ã t mái nhà rách th&ng.

M&a th&c xu&ng tàu chu&i khô

Đ&t đ&m mạnh đ&i

M& con n&m trong đêm m&a

N&m trong n& c m&t đ& nh& máu

N&m trong n& c sông đ&y bùn nh&

Đ& Dòng sông Nh& ã i ! Lúa m& t hai b&

Đ&a ch& đ&ng trên đê

M&t ng&u h& đ&...

Sau khi duy&t ã i nh&ng năm tháng ã i tắm cùng kh&n c&a con ng& ã i trong đ&i kh&, b& đàn áp, Hoàng C&m ca t&ng mùa xuân tr& v& (cách m&ng thành công), mang ã i ã m no, công b&ng :

Dòng sông Nh& ã i ! Mùa xuân đ&n ã i đây

Nhân Văn Giai Phẩm phần III : Giai phẩm mùa xuân

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Năm, 25 Tháng 2 Năm 2010 17:15

M& con đ& c chia : hai gánh thóc đ& y (Mùa xuân đ& n r& i đây)

"Th& qua đài phát thanh" là m&t bài th& "chiêu h& i" g& i "ng& i em" bên kia vĩ tuyến, có nh& ng câu r&t lãng m& ng :

Tôi tìm Em trên sóng đ& n bao la

Th& đã đ& ng lên, vút đi, cao l& n

Ng& nói nh& môi em ch& đón

Tr& m ngâm, p m& t n& c& i

Tôi sung s& ng truy& n th& tôi

Cho nh& ng Ng& i yêu kh& p n& c&

Tóm l& i, Hoàng C& m trong Giai phẩm mùa xuân m& i ch& th& nghi& m nh& ng câu th& không v& n, trong tinh th& n tuyên truy& n cách m& ng, ch& a đ& đ& ng đ& n nh& ng v& n đ& gai góc nh& t& do t& t& ng, t& do sáng tác, và trong văn b& n, ch& a có câu nào "bôi đen" ch& đ& .

Th& Trần Dần

Nhà thơ Trần Dần thơ i tr . Chân dung

do Nguyễn Sáng vẽ năm 1956 và in

trên Nhân Văn số 1 (nh : DR)

Trần Dần đã ra nhân vật kỳ quái trong truyện ngắn Lão Rong, một bên nông say rượu u ám, nhàn nhàn là một "nhà sáng tác", chuyên làm những bài về phẩm thơ, chửi gi, t b n s mô đ n lũ tai to m t l n trong làng. Lão Rong vẽ a "sáng tác" xong m t bài về là đã có b n con nít l p t c "xu t b n và phát hành". Cuộc cùng lão b ng i ta l p m u đánh ch t.

Bài thơ Nh t đ nh thơ ng là tác phẩm chính trong thi k NVGP của Trần Dần, phẩm ánh khá rõ tính cách mâu thuẫn trong t t ng tác gi v i gi ng anh hùng ca. Trần Dần l ng bị k ch cá nhân của mình (yêu ng i con gái p Sinh T) trong b i c nh chung của đ t n c sau hi p đ nh Genève :

- Mi n B c nghèo đói, th t nghi p "Anh b c đi không th y ph không th y nhà, ch th y m a sa trên màu c đ".

- Mi n Nam d i gót dày của "gi c" : " mi n Nam có tên gi c h Ngô, tài của h n là Khuy n ng của M".

- Những chúng ta "Nh t đ nh thơ ng", đ t n c s th ng nh t : "hàng tri u tâm h n, đã b mi n Nam ra B c", và "k thù" (nghèo đói, Ngô, M) s ph i thua : "b n M Di m ôm đ u s h i".

- R i tr i l i xanh : "Anh b c đi đã th y ph đã th y nhà, không th y m a sa, ch th y n ng lên, trên màu c đ".

Nh t đ nh thơ ng nh m t bài thơ tuyên truyền

Nhân Văn Giai Phẩm phần III : Giai phẩm mùa xuân

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Năm, 25 Tháng 2 Năm 2010 17:15

Đây là đơn m& đ& u :

Tôi & ph& Sinh T& :

Hai ng& & i

M& t gian nhà ch& t.

R& t yêu nhau sao củ& c s& ng không vui ?

T& Qu& c hôm nay

tuy g& i s& ng hoà bình

Nh& ng m& i ch& là năm th& nh& t

Chúng ta còn muôn v& c r& i tình...

Chúng ta

Ngày làm v& c, đêm thì lo đ& y g& c

Vì con đau thì ríi ruốt thuở c men

Khi m&ng vui - khi ch&t nh& - ch&t quên

Trăm cái b&n hàng ngày nhay nh&t,

Chúng ta v&n làm ăn chiu ch&t.

Ta bi&t đâu bên M& Mi&c títt mù

Chúng còn đ&ng bày k& h&i đ&i ta ?

Ng& i ta nói th&ng Ngô con đĩ

Đ& m&n Nam có tên gi&c h& Ngô

Tài c&a h&n là : Khuy&n &ng c&a M&

B&u b&i g&m ghê là : m&t l&i đao cùn

H&n nhay mãi c& x& đôi T& Qu&c.

Tác phẩm trình bày c&nh đối kh& c&a mi&n B&c, nh&ng th&m ng& ý M& Di&m m&i là ngu&n c&n c&a m&i đ&n đau : "Em &i, Em có bi&t đâu, Ta kh& th& này, Vì sao ? Em bi&t đâu, M& Mi&c, Ngô

Nghê gì ?". Khi ch&i Ngô Đình Di&m, Tr&n D&n có nh&ng câu s&t máu, đ&i lo&i : "H&n thét lên &c máu mũi máu m&m", "Đ&t tr&i sâu / đ&ng v&y máu / đ&i theo chân h&n. H&n run s& - Qu& xin đã mu&n ! / Dù đêm khuya, bóng t&i đ&c ng&u ng&u / Máu v&n đ& / trúng đ&u trúng m&t / Tên t&i nhân kia ! / L&ch s& vang tên mày !"

Bài th& k&t thúc có h&u : "Em có th&y bay trên tr&i xanh / Hàng tri&u tâm h&n / H& đã b& mi&n Nam ra B&c ! / Chúng đem súng mà ngăn / Đem gi&y mà trói ! / Gi& thân ng& &i không gi& đ&c nhân tâm / Ng& &i Nam g&i tâm h&n ra B&c c& / B&n M& Di&m ôm đ&u s& h&i / Đ& lên chúng nó / Mây đen / &a lo&n / bão thù".

Và khi "ta" đã toàn th&ng : "Anh b&&c đi / đã th&y ph& th&y nhà / Không th&y m&a sa / Ch& th&y n&ng lên / trên màu c& đ&". Ng& &i dân ph& Sinh T& đóng c&a xu&ng đ&ng đi mít tinh : "Vung c& đ& hát hò v& ph&i".

Đó là m&t bài anh hùng ca theo đ&ng &i th& cách m&ng, có nhi&u câu tuyên truy&n theo thông tin nhà n&&c. Th&c ra, tháng 4/1955, khi Tr&n D&n viết bài Nh&t đ&nh th&ng, ng& &i M& ch&a vào mi&n Nam. Ngô Đình Di&m m&i v&, ch& là th& t&ng, đang lo đ&p Bình Xuyên, Hoà H&o, ch&a th&t s& n&m quy&n và có chính sách ch&ng C&ng tri&t đ&nh sau này. Ngày 23/10/1955, Ngô Đình Di&m m&i t& ch&c cu&c tr&ng c&u dân ý "tru&t ph&" B&o Đ&i.

Cho nên khi Hoài Thanh viết : "Toàn bài c&a Tr&n D&n toát ra m&t s& h&n h&c sâu s&c đ&i v&i ch& đ& t&&i sáng & mi&n B&c, đ&i v&i s& nghi&p đ&u tranh cho hòa bình, th&ng nh&t c&a nhân dân ta. Tôi không k&t lu&n v& ng& &i. Tôi ch& căn c& vào bài văn. T& nó, bài "Nh&t đ&nh th&ng" trong &i và ch& c&a nó, ch&a đ&ng nh&ng t& t&ng ph&n đ&ng, đ&ng v& phía đ&ch ch&ng &i nhân dân ta, ch&ng &i cu&c đ&u tranh th&ng nh&t đ&t n&&c. Trong n&n văn ngh& chúng ta đ&y tin t&&ng & hi&n t&i và t&&ng lai c&a ch& đ&, c&a dân t&c, bài "Nh&t đ&nh th&ng" c&a Tr&n D&n th&t đúng nh& &i đ&ng chí Nguy&n Tuân nói, là m&t th& m&n & trên m&t c& th& lãnh m&nh". (Hoài Thanh, V&ch tr&n ch&t ph&n đ&ng c&a bài Nh&t đ&nh th&ng c&a Tr&n D&n, Báo Văn ngh&, Hà N&i, s& 110 (1.3.1956), L&i Nguyên Ân s&u t&m). Viết nh& v&y, Hoài Thanh không còn đ&ng & c&&ng v& m&t nhà phê bình đ&ng đ&n đ&a trên văn b&n đ& xét mà ông đã xuyên t&c, ho&c nói ng&&c &i ý nghĩa trong bài th& c&a Tr&n D&n.

Nh&ng t&i sao Tr&n D&n cũng &i viết :

"Bài Nh&t đ&nh th&ng sinh ra trong cái nôi nh&ng t& t&ng ch&ng đ&i nh& th&. D&i chiêu bài "phát hi&n mâu thuẫn xã hội", "ch&ng công th&c, tìm cái m&i", bài Nh&t đ&nh th&ng b&i đến mi&n B&c. Th&t nghi&p hàng &, đi Nam, hai năm không th&ng nh&t đ&ng c v.v... và cái đi&p khúc "m&a sa trên màu c& đ&" nó nh&n m&nh : "Đ&ng là nguyên nhân c&a cái xã hội th& m này." Nh&ng s& quy k&t khác ép cho đ&ch, th&c ch&t ch& là chiêu bài. Có nh&ng câu đ& kích cán b& chính tr& "nhà chính tr& l&m m&u trong b&ng" v& sau in xoá đi. Bài Nh&t đ&nh th&ng là m&t cu&c đánh th&ng vào t& t&ng c&a Đ&ng, tr&ng tr&n và hung h&ng". (Tr&n D&n, Nh&ng l&i thú nh&n b&c đ&u, Văn Ngh&, s& 12, tháng 5/1958, trang 60).

"Thú nh&n" nh& th& t&c là t&c là hoàn toàn nh&n l&i ch&ng ch& đ& v& mình. Mà th&c t& vẫn b&n đâu ph&i th& ? T&i sao ? V&y có th& hi&u là, & th&i đi&m 1958, trong b&i c&nh trừ đ&p c&a l&p h&c Thái Hà, Tr&n D&n đã ph&i thú nh&n t&t c& m&i "t&i", k& c& nh&ng t&i không ph&i c&a mình, ví d& nh& "phát hi&n mâu thuẫn xã hội", "ch&ng công th&c, tìm cái m&i" là "t&i" c&a Lê Đ&t. Nh&ng l&i th& trong Nh&t đ&nh th&ng ch&a th& g&i "là m&t cu&c đánh th&ng vào t& t&ng c&a Đ&ng, tr&ng tr&n và hung h&ng" nh& Tr&n D&n đã (ph&i) xác nh&n.

Vì v&y, chúng ta nên th&n tr&ng khi tìm hi&u hi&n t&ng nh&ng thành viên trong NVGP, ng&i này t& cáo ng&i kia, trong không khí thanh tr&ng này, k& c& vi&c ph&i t& cáo chính mình.

Tóm l&i xung quanh bài Nh&t đ&nh th&ng có ba v&n đ& :

- Tính cách mâu thuẫn trong t& t&ng Tr&n D&n
- Vi&c b&t bu&c ph&i nh&n t&i đ&i & áp l&c cách m&ng.
- Bi k&ch Tr&n D&n.

Nh&t đ&nh th&ng nh& m&t tác ph&m văn h&c

Nh&t đ&nh th&ng tr&c h&t là m&t bài th& tuyên truy&n, nhi&u câu kh&u hi&u, có l& vì th& mà c&

Nhân Văn Giai Phẩm số 3 : Giai phẩm mùa xuân

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Năm, 25 Tháng 2 Năm 2010 17:15

Hoàng C&m l&n Phan Khôi (hai ng&&i c&c l&c bệnh v&c Tr&n D&n) đ&u không cho Nh&t đ&nh th&ng là m&t bài th& hay.

Nh&ng n&u c&t nh&ng đ&n tuyên truy&n máu mê thô thi&n đi, nh& Hoàng Văn Chí đã làm thì bài Nh&t đ&nh th&ng tr& thành m&t tác ph& phẩm văn h&c giá tr&. B&i khi đem bi k&ch riêng l&ng vào l&ch s&, Tr&n D&n đã có nh&ng câu th& th&t xúc đ&ng :

Tôi &ph& Sinh T&

Nh&ng ngày &y bao nhiêu th&&ng xót

Tôi b&&c đi

không th&y ph&

không th&y nhà

Ch& th&y m&a sa

trên màu c& đ&

G&p em trong m&a

Em đi tìm vị c

M&i ngày đi l&i cú đ&u v&

- Anh & !

□□□□□□□□ h& v& n b&o ch& ...

Tôi không g&ng h&i, nói gì & ?

Tr&i m&a, tr&i m&a

Ba tháng r&i

Em đ&i

S&ng b&ng t&ng lai

Ngày và đêm nh& lũ tr& m& côi

Lũ l&t đ&t nhau đi bu&n bã...

Em đi

☐☐☐ trong m&a

☐☐☐☐☐☐☐ cú đ&u

☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐ nghi&ng vai

Ng&☐☐ i con g&á i m&☐☐ i chín tu&☐ i

Khi nói đ&☐ n tình tr&☐ ng th&☐ t nghi&☐ p ☐ mi&☐ n B&☐ c, Tr&☐ n D&☐ n có nh&☐ ng hình ☐ nh th&☐ m&☐ ng và nh&☐ c nh&☐ i :

G&☐ p em trong m&a

Em đi tìm vi&☐ c

M&☐ i ngày đi l&☐ i cú i đ&☐ u v&☐

- Anh ☐ .

H&☐ v&☐ n b&☐ o ch&☐ ...

Tôi không g&☐ ng h&☐ i, nói gì ☐ ?

Tr&☐ i m&☐ a, tr&☐ i m&☐ a

Ba tháng r&i

Em đi i

S&ng b&ng t&ng lai

Ngày và đêm nh& lũ tr& m& côi

Lũ l&t đ&t nhau đi bu&n bã...

Em đi

trong m&a

cúi đ&u

ngiêng vai

Ng&i con gái m&i m&i chín tu&i.

Nói đ&n ngh&ch c&nh chia đôi đ&t n&nc, Tr&n D&n có nh&ng l&i l& thi&t tha, đòi đ&n :

Tôi đã s&ng r& r&i cân n&o

Quãng thời gian nh&ng nh&c chuy&n đi Nam

Nh&ng c&n m&a r&i mãi t&i s&m

H& l&ch th&ch ôm nhau đi t&ng m&ng

....

Tôi n&c n& gi&a tr&i m&a bão.

H& v&n ra đi.

- Nh&ng sao b& c rã r&i ?

Sao h& khóc ?

H& có gì th&t v&ng ?

Đ&t níu chân đi,

gió c&n áo bay v&

Xa đ&t B&c t&ng nh& r&i cõi s&ng

...

Tr&i v&n qu&t mu&n v&n t&ng gi&ó

B&c Nam &i, đ&t ru&t chia đ&i

T&i cú& xu&ng - Qu& xin m&a b&o

Ch& đ& thêm lên đ&u h&

Kh& nh&u r&i !"

Chính nh&ng câu th& này đã khi&n bài Nh&t đ&nh th&ng s&ng mãi trong lòng ng&đ&i dân mi&n Nam.

Toàn bài ph&n ánh nh&ng suy nghĩ c&a Tr&n Đ&n v& tình hình đ&t n&đ&c năm 1955, nh&ng suy nghĩ này th&ng mâu thuẫn nhau : v&a nói lên cái kh& c&a ng&đ&i dân mi&n B&c đ&đ&i ch& đ& c&ng s&n : tôi b&đ&c đi không th&y ph& không th&y nhà... nh&ng l&i mong mi&n B&c th&ng trong cuộc th&ng nh&t đ&t n&đ&c. Họ&c nói v& màu c& : Tr&n Đ&n v&a th&y "m&a sa trên màu c& đ&", nh&ng l&i cũng th&y "n&ng lên đ& ph& đ& c&", "c& bay đ& ph& đ& nhà", và có lúc "c& m c& đ& hét hò v&ng c&".

Ph&n đ& là nh&ng câu, nh&ng đ&nh tuyên truy&n kh&i g&i căm thù, ki&u : "Hôm nay hàng tri&u m&i thù sâu / t&i đ&p c&a lão già Ngô đòi m&ng / Vung đao cùn chém ph&i qu&ng tr&i không".

Ph&n hay là nh&ng đ&nh th& nhân b&n, nói lên nh&ng đau đ&nh xót xa c&a ng&đ&i dân đ&i kh&, th&t nghi&p, & B&c; c&a ng&đ&i dân lia b& quê cha đ&t t&, trong Nam, và tác gi& mong m&t ngày s& có hi&p th&ng, th&ng nh&t đ&t n&đ&c, đ& hai mi&n cùng đ&c tác ph&m c&a mình, và nh& th&

đ&c gi& s& tăng lên g&p b&i.

Hoàng Văn Chí khi in bài Nh&t đ&nh th&ng trong Trăm hoa đua nở trên đ&t B&c, đã c&t nh&ng câu, đ&n, nh&ng l&i s&t máu, oán thù, khi&n bài th& hay h&n, nhân b&n h&n. Nh&ng vi&c c&t xén này làm thay đ&i ý nghĩa c&a bài th& và l&p tr&ng chính tr& c&a Tr&n D&n năm 1956, làm cho Nh&t đ&nh th&ng tr& thành m&t tác ph&m ch&ng c&ng, đ&c chính quy&n mi&n Nam tr&ng đ&ng nh& m&t bi&u t&ng "t& c&ng". Và chính quy&n mi&n B&c đ&a vào đó đ& bu&c t&i Tr&n D&n. Bi&ch c&a nhà th& là tác ph&m c&a ông, đã b&/đ&c, bên này, bên kia gán cho nh&ng ý nghĩa không có trong văn b&n, đem tr&ng đ&ng đ& tung hô hay bu&c t&i.

Đ&c gi& mi&n B&c, năm 1956, theo l&i Lê Đ&t, khi đ&c Nh&t đ&nh th&ng, cũng ch& gi& l&i nh&ng câu hay nh&t : "Tôi b&c đi không th&y ph& không th&y nhà, ch& th&y m&a sa trên màu c& đ&". B&i nó đã nói lên đ&c tâm s& c&a con ng&i s&ng đ&i ch& đ& c&ng s&n. H&u th& s& nh& đ&n Tr&n D&n qua hai câu th& ki&t tác đó.

Văn Cao và Lê Đ&t : tác gi& đích th&c "có v&n đ&"

Hai tác gi& đích th&c "có v&n đ&" ph&i là Văn Cao và Lê Đ&t, b&i h& đã nói đ&n th&c ch&t c&a ch& đ&, đòi quy&n t& do t& t&ng, t& do sáng tác, và ch& tr&ng đ&i m&i văn h&c trên Giai ph&m mùa xuân.

Th& Văn Cao

Nh&c sĩ Văn Cao vào năm 1993
(**nh : DR**)

V&i bài Anh có nghe th&y không Văn Cao nói đ&n s& b& quan to& c&ng tinh th&n trong ch& đ& c&ng s&n, đ&n khát v&ng t& do c&a con ng&i :

Nhân Văn Giai Phẩm phần III : Giai phẩm mùa xuân

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Năm, 25 Tháng 2 Năm 2010 17:15

C&a đóng l&i t& chín gi&

Không m&t cu&n sách ch& đ&i

Dù nh&ng ngôi sao đang n& trên tr&i

Dù đêm mùa xuân b&t đ&u tr& l&i

T&t c& h&ng v& b&n

B&t c& tan trên bãi cát xa

Mà c&a b& v&n im lìm ch&a m&

Bao gi& nghe đ& c b&n tình ca

Bao gi& bình yên xem m&t tranh tĩnh v&t

Bao gi&

Bao giờ chúng nó đi t c

Nh&ng con ng&i không ph&i c&a chúng ta

V&n ngày ngày ngang nhiên s&ng

Chúng nó còn &i

Trong nh&ng áo dài đen nham h&m

B&c b& chân đeo t&i ác cho ng&i

Chúng nó còn &i

Trong nh&ng t& sách gia đình

& đi u thu&c trên môi nh&ng em bé m&i l&m

T&ng b&c chân các cô gái

T&ng con đ&ng t&ng bãi c& t&ng bóng t&i

M&t qu&ng thâm còn nh& mãi đêm

Chúng nó còn &i

Trong nh&ng tu&i b&n m&i

Đang đi vào cu&c s&ng

Nh& n&m m&c trên nh&ng thân g& m&c

Ngồi bán giấy cũ
Đã hát nhò ng trang tì u thuy t
Nhò ng trang báo ngày x a
Đang bán đ n nhò ng trang sách m i
Nhò ng bài th m i nhò t c a anh

Anh mua n gi tay lên m t tr i
Đ vui da mình hò ng hò ng s c máu
M y năm m t đ u sáo
Nhò giò ng máy n c thâu đêm ch y

Chung quanh còn nhò ng ng i khôn ngoan
Không có m m
M t không bao gi nhìn thò ng
(...)
Bây gi không còn nhò ng tì ng n to
Nhò ng còn nhò ng tì ng r n v
Có thò thu hò t nhò ng khò u súng phò n đò ng
Nhò ng v n còn
Nhò ng khò u súng đ a ng i t t .

Anh có nghe thò y không
Chò nào cũng có tì ng
Chò a nói lên

Nhò ng ng i c a chúng ta
Đang m m xu t h n
Le lói hy vò ng
Trên nhò ng cánh đò ng l y

Nghìn năm cũ phò m t nhò u giá tr
Đ t nghìn kinh chò a thò p sáng cu c đ i

Vào m t cu c đò u tranh m i

*V&i nh&ng ng& i không ph&i c&a chúng ta
Anh có nghe th&y không*

*Vào m&t cu&c đ&u tranh m&i
Đ& m& tung các cánh c&a s&
M& tung các c&a b&
Và tung ra hàng lo&t hàng lo&t
Nh&ng con ng& i th&t c&a chúng ta*

Gi&ng th& Văn Cao nh& nhàng, nh&ng ý th& r&t quy&t li&t : đòi t& do, lên án s& b&ng bít c&a ch& đ& và kêu g&i m&i ng& i đ&ng đ&y tranh đ&u đ&n cùng. Nh&ng l&i đ&u, Văn Cao m& vào không gian kín mít, không gian ngh&t th& sau khi cách m&ng thành công :

C&a đóng l&i t& chín g&

Không m&t cu&n sách ch& đ&i

Dù nh&ng ngôi sao đang n& trên tr&i

Dù đêm mùa xuân b&t đ&u tr& l&i

Đó là th& không khí thi&t quân lu&t. C&a đóng. Không có sách hay không còn sách. M&c dù sao (vàng) l&p lánh trên tr&i. M&c dù mùa xuân đã đ&n. M&i con m&t h&ng ra bi&n (v& phía t& do), nh&ng c&a bi&n v&n im &m đóng :

T&t c& h&ng v& bi&n

B&t c& tan trên bãi cát xa

Nhân Văn Giai Phẩm phần III : Giai phẩm mùa xuân

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Năm, 25 Tháng 2 Năm 2010 17:15

Mà c& a b& v& n im lìm ch& a m&

□ V& n gi& ng ôn hoà, nh& ng không kém ph& n kh& c h& ch, Văn Cao tr& th& ng vào b& n gian th& n, b& n d& t nát, b& n kìm k& p văn hoá t& t& ng, m& ng và đ& i, khi nào "chúng nó" còn đây thì :

Bao giờ nghe đ& c b& n tình ca

Bao giờ bình yên xem m& t tranh tĩnh v& t

Bao giờ

Bao giờ chúng nó đi t& t c&

□ *Chúng nó là ai ?*

Nhà th& tr& i - Chúng là :

Nh& ng con ng& i không ph& i c& a chúng ta

V& n ngày ngày ngang nhiên s& ng

□ *Chúng nó còn & i*

Trong nh& ng áo dài đen nham h& m

B c b chân đeo t i ác cho ng i.

"Chúng nó", b n áo th ng, len l i kh p n i, t trong t sách gia đình đ n đi u thu c trên môi đ a bé m i l m, qu n trong b c chân ng i con gái. "Chúng nó" n p trong m i l a tu i, m i t ng l p xã h i, "chúng nó" trà tr n vào đ i s ng hàng ngày, làm ô u không gian, lũng đ n th i gian. Sách cũ, sách m i đem bán cân gi y l n, đ n c nh ng bài th m i nh t c a anh. Nh ng k "khôn ngoan" thì ng m mi ng "m t không bao gi nhìn th ng".

Nh ng Anh ng i ngh sĩ t do, Anh có nghe th y không ? B n chúng đã "đ t nghìn kinh ch a th p sáng cu c đ i". Còn Anh, anh ph i b c vào cu c đ u tranh m i : m tung các c a b , và anh ph i tung ra nh ng con ng i th t c a chúng ta, đ thay th "chúng nó", nh ng con ng i gi .

Th Văn Cao là n khí tr m l ng c a m t ngh sĩ b giam h m t t ng, c a m t k sĩ can tr ng h ch t i gian th n. Gi ng nh nhàng nh ng tha thi t kêu g i m i ng i đ ng lên đ u tranh cho t do t t ng. Văn Cao là m t ngh sĩ và cũng là m t k sĩ.

Nh ng l ùng là c tri u đình và b n n nh th n không ai dám đ ng đ n Văn Cao. Ch ng l h không hi u ? K c nh ng ng i l m ch nh Hoài Thanh, Nguy n Đình Thi ?

Dĩ nhiên là h hi u. Nh ng b i Văn Cao là m t tài năng l n, trên t t c "chúng nó" và Văn Cao là tác gi qu c ca. Chính bài qu c ca đã đ òn cho Văn Cao trong toàn b hành trình Nhân Văn Giai Phẩm.

Th Lê Đ t

Nhà thơ Lê Đạt vào năm 1996 qua ống kính nhiếp ảnh gia Gerhard và nét chữ họa sĩ Tô Duy

kính nhiếp ảnh gia Gerhard và nét chữ

họa sĩ Tô Duy

(Nguồn : Tạp chí Đäng Chä / Diendan.org)

Lê Đạt là nhà thơ trẻ chưa có tên tuổi gì khi chọn tham gia thi Giai phẩm mùa xuân, nhưng đáng ngạc nhiên tranh đấu của Lê Đạt đã rõ ràng qua hai bài : Làm thơ và Mäi.

Bài Làm thơ nói lên tâm trạng và hoài bão của một nhà thơ trẻ, trẻ trung tình thơ đất nước :

Đêm khuya

Bóng đấu anh

Hän lên trang sách nhä

Nhä bóng hàng cây

quän gió

Läng xuäng mặt đất äng

□ *Giông bão mệnh mỏng*

Anh nhìn Tä quä c

Đä t nä c đêm nay träu đä u ngäi bút

□ *Hàng vä n vä n thä mang näng tình ngä i*

Anh nghe täng đä t trä i

Xao đäng läm cây ngä n cä

Nhä hä u thänh viên

Đêm không ngä

Ghi nhäng lä i cuä c säng

□□□□□□□□□□□□□□□□ *đä n vä*

Nhäng täng näng nä

Nhäng täng cä c cä n uä t ä c

*Nh<ng ti<ng c<ăm th<u chua x<ot
Nh<ng ti<ng y<u th<ng*

Lê Đ<t t< coi mình nh< m<t hi<u th<nh vi<n l<ng nghe t<t c< nh<ng ti<ng đ<u th<ng do ng<ng i
đ<ng lo<i đ<ng n v< và th<m kín n<oi l<nh v<ng "Anh nghe ti<ng đ<ng tr<ng i" c<a m<t "l<nh t<ng".
Năm 1956, v<i nh<ng c<u th<ng :

Ghi nh<ng l<i c<u c<ng

đ<ng n v<ng .

H<ng c<ng :

Óc anh là m<t c<ng tr<ng

M<i d<ng th<ng là m<t c<ng s<ng m<i.

H<ng c<ng :

M<t ti<ng s<ng t<ng lai

N<ng vào đ<ng d<ng v<ng

Lê Đ<t đ< tr<ng th<ng nh<ng i đ<ng ti<ng làm th<ng hi<ng đ<ng i<ng mi<ng B<ng, đ<ng th<ng s<ng đ<ng ra cách suy
ngh<ng, cách t<ng o hình và ki<ng n tr<ng t<ng t<ng ng r<ng m<ng i (Tr<ng c<ng đ<ng có Nguy<ng n Đ<ng Thi, bài Đ<ng t<ng n<ng c<ng,
nh<ng th<ng Nguy<ng n Đ<ng Thi v<ng n c<ng n<ng m trong không gian l<ng m<ng n).

Lê Đ&t còn là ng&i đ&u tiên đ&t v&n đ& nhà văn đ&n thân (écrivain engagé), nhà văn không th& làm ng& tr&c nh&ng khó khăn c&a dân t&c, c&a con ng&i và c&a cu&c s&ng. S& đ&n thân này, do t& thân Lê Đ&t, không do &nh h&ng c&a Sartre, vì năm 56, Lê Đ&t ch&a đ&c Sartre và c& sau này ông cũng không m&y chú ý đ&n t& t&ng c&a Sartre.

Tóm l&i, Lê Đ&t là ng&i có hoài bão chính tr& cho dân t&c ngay t& nh&ng b&c th& đ&u, khác h&n v&i Tr&n Đ&n là nhà th& "n&i lo&n" ch&ng l&i m&i áp b&c bó bu&c b&n thân, nh&ng không có m&c đích tranh đ&u chính tr& cho qu&c gia dân t&c.

Lê Đ&t xác đ&nh m&t l&n n&a, b&n ch&t và nhi&m v& c&a m&t nhà th& đ&n thân, ph&i đi vào cu&c s&ng, ph&i tìm cách thay đ&i xã h&i, xây đ&ng l&i con ng&i :

Ng&i làm th& n&ng m&a thi&u đ&t

Ăn n&m v&i cu&c đ&i

Thai nghén đ&t tr&i

Sinh ra s& s&ng

Năng tâm t& c&a trăm ngàn qu&n chúng

Đau xót h&n bao nhiêu

Em &i!

Anh th& c th&u đ&em su& t s&ng

Moi óc làm th&

Moi tim làm th&

Nh& ng& i th&

Chui xu& ng lòng h& m m&

Moi than moi l& a

Đ& t s&ng cu& c đ& i

Anh mu& n Đ& ng g& i anh đ& n n& i

H& i ý v& cu& c s& ng

Đ& u đ& ng anh vào B& Tâm h& n qu& n chúng

Giúp Trung && ng

Xây đ& ng

Nh&ng con ng& i

T&ng t&ng gi&t m& h&i

Đ&m b&n đ& chính sách

Anh m& i gi&a cu&c đ&i ng&c ng&ch

Óc anh là m&t công tr&ng

M&i dòng th& là m&t cây s& m&i

Trên con đ&ng đ&i t&i

Xã h&i

Ngày mai

M&t t&ng súng t&ng lai

N& vào đ&u đ&ĩ v&ng

Anh v&c bút đ&i theo Đ&ng

Xông lên hàng đ&u

Năm 1956, khi ch& tr&ng Giai phẩm mùa xuân, Lê Đ&t v&n còn làm vi&c & tuyên hu&n, c&nh nh&ng c&t tr& Tr&ng Chinh, T& H&u. Lê Đ&t ch&a th& tách r&i kh&i Đ&ng. Đ&n k&t bài Làm th& có nh&ng câu t& ý v&n tin t&ng vào Đ&ng, m&t Đ&ng s& lãnh m&nh h&n, bi&t đ&t văn ngh& sĩ vào nh&ng v& trí x&ng đáng đ& h& có th& nh& t& xây đ&ng l&i đ&i s&ng con ng&ï. Đó là m&t chi&n l& c&a nhà chính tr& Lê Đ&t, hay là ni&m tin t&ng th&t c&a nhà th& Lê Đ&t. Khó bi&t đ&c.

T& H&u nhìn th&y nh&ng "nguy c&" trong bài th& th& nh& c&a Lê Đ&t, bài M&i, nh& m&t l&i t& cáo, m&nh m& và quy&t li&t c&a l&p đ&ng viên tr&, mu&n đ&i m&i văn h&c, mu&n "đ&p cánh bay lên", mu&n ch&ng l&i "bao nhiêu g&ng xi&ng t&p quán / c&t l&y b&c chân", mu&n ch&ng l&i nh&ng thành ph&n k& c&u đã s&ng quá lâu, tr& thành nh&ng ông bình vôi, khép kín trong công th&c, b& x& dây vào m&i :

Tôi m&i hai m&ï l&ăm tu&i

Chung quanh tôi bao cu&c đ&i m&t m&i

Th&t b&i cú&i đ&u

Công th&c x& gi&y vào m&i

Nh&ng ki&p ng&ï s&ng lâu trăm tu&i

& nh& m&t chi&c bình vôi

Càng sống càng t ỉ

Càng sống càng bé ỉ

Tôi đã sống rồi t nh ỉ u ngày th ỉ m b ỉ

Khôn ngoan không dám làm ng ỉ ỉ

Bao nhiêu ỉ n tôi không th ỉ c là tôi

Nhà th ỉ nhìn quanh : m ỉ t xã h ỉ i "công th ỉ c gi ỉ t ỉ o", v ỉ i nh ỉ ng ông bình v ỉ h ỉ ỉ u kéo dài cu ỉ c sống và nhìn ỉ i chính mình, còn tr ỉ , nh ỉ ng đã t ỉ đánh m ỉ t mình, vì khôn ngoan, nên không dám làm ng ỉ ỉ ! Cu ỉ i cùng nhà th ỉ m ỉ nh d ỉ n đ ỉ ng lên hô hào đ ỉ i m ỉ i toàn đ ỉ n thi ca xã h ỉ i và con ng ỉ ỉ :

*M ỉ i M ỉ i !
Luôn luôn M ỉ i
Bay cho cao
Bay cho xa
Trên nh ỉ ng v ỉ t già nua cũ k ỉ
Trên ỉ đ ỉ ng han ỉ
V ỉ t ngày hôm nay
V ỉ t ngày mai, ngày kia,
V ỉ t mãi*

T ỉ H ỉ u khó ch ỉ u nh ỉ t nh ỉ ng câu th ỉ trên đây, có th ỉ coi là b ỉ n tuyên ngôn, là ỉ i kêu g ỉ i c ỉ a Lê Đ ỉ t cho m ỉ t đ ỉ ng h ỉ ng sáng tác m ỉ i v ỉ t trên ỉ i mòn cũ c ỉ a các b ỉ c đàn anh T ỉ H ỉ u,

Nhân Văn Giai Phẩm phần III : Giai phẩm mùa xuân

Tác Giả: Thơ y Khuê

Thứ Năm, 25 Tháng 2 Năm 2010 17:15

Xuân Diêu. Thơ y s̄ nghīp thi ca cách mạng của mình có thể báo cáo, s̄n quȳn uy trong tay, Tô Hữu đã th̄ng tay trīt h̄m̄m̄ng n̄i lōn, đòi thay đ̄i c̄c dīn văn nghệ, đòi "chôn đàn anh" của ngòi bút tr̄ Lê Đ̄t.

Giai phẩm mùa xuân là tác phẩm đ̄u tiên ̄ mīn B̄c ch̄ tr̄ng đ̄i m̄i thi ca, t̄ do sáng tác, v̄i nh̄ng khuynh h̄ng khác nhau : th̄ tuyên truyền theo đ̄ng l̄i cách mạng của Hoàng C̄m, Sĩ Nḡc, Phùng Quán... Th̄ nói lên tình hình nghèo khổ th̄t nghīp ̄ B̄c và t̄ cáo t̄i ác M̄ Đ̄m trong Nam của Tr̄n Đ̄n. Th̄ đòi t̄ do t̄ t̄ng và ch̄i b̄n n̄nh th̄n của Văn Cao. Th̄ xây đ̄ng m̄t xã h̄i m̄i, m̄t n̄n th̄ m̄i của Lê Đ̄t.

Bài thơ quȳt līt nh̄t là của Văn Cao. Nh̄ng không ai dám đánh Văn Cao. T̄t c̄ mũi dùi đ̄ vào Tr̄n Đ̄n và Lê Đ̄t, hai nhà thơ tr̄ ch̄a n̄i tīng. Và chính vì v̄ đánh Tr̄n Đ̄n và Lê Đ̄t mà trí th̄c tham gia.

Lúc đ̄u trí th̄c ch̄a tham gia, nh̄ng vì v̄ đánh Tr̄n Đ̄n, Lê Đ̄t mà Phan Khôi tr̄ l̄i vai "nḡ s̄ văn đàn" v̄i bài Phê bình lãnh đ̄o văn nghệ. Bài tham luận của Nguyễn Hữu Đang đ̄c tr̄c l̄p h̄c 18 ngày và bài Phê bình lãnh đ̄o văn nghệ của Phan Khôi là hai tác phẩm ch̄t, đã thuȳt ph̄c Tr̄ng Tô u và nh̄ng nhà trí th̄c khác tham gia tích c̄c, t̄o nên m̄t phong trào r̄ng l̄n : Phong trào Nhân Văn Giai Phẩm.

(H̄t ph̄n th̄ ba)